

FN: kritik och reformer

Debatten kring Förenta nationerna var under hösten 1956 och våren 1957 livligare än under något tidigare skede. Orsaken var främst de kriser som uppstod i samband med upproret i Ungern och de militära aktionerna i Mellanöstern. Rysslands undertryckande av de ungerska frihetskraven framkallade en rad kritiska resolutioner i generalförsamlingen — varvid kommuniststaterna röstade emot, medan en grupp asiatiska och afrikanska stater med Indien i spetsen i regel nedlade sina röster. Något försök att ge eftertryck åt resolutionerna genom handling gjordes inte och var knappast ifrågasatt; Ryssland vägrade varje undersökning i Ungern, och ett världskrig antogs skola bli resultatet av en aktiv inblandning från FN-majoritetens sida. I Mellanöstern förmåddes där emot Israel, England och Frankrike att inställa sina aktioner och att i stort sett återställa samma läge som före Sinaikampanjen; framför allt USA:s påtryckning var av betydelse, men det måste också framhåvas att de tre vikande staterna påverkades av önskan att nå en internationellt godtagen lösning. De var härigenom, genom sin relativa svaghet och genom den inrepolitiska oppositionen mera känsliga än kommunistblocket.

På en del håll talades i detta läge om en triumf för FN; i Mellanöstern hade dock FN:s inskrådande varit effektivt, och särskilt framhölls värdet av att en internationell kår kunnat skapas. På andra håll förklarades tvärtom att vad som skett visade FN:s oduglighet som freds- och rättsvärnande organ. Den värsta missdådaren, Ryssland, kunde ostört fullfölja sin undertryckning av nationell och politisk frihet, medan de stater som ideologiskt och praktiskt stod FN:s målsättningar nära måste ge vika. Särskilt betonades det mot FN:s idéer stridande i att läget återställdes till det gamla arabstaterna vägrade att sluta fred med Israel och fortsatte med sina hotelser och sina rättsstridiga övergrepp.

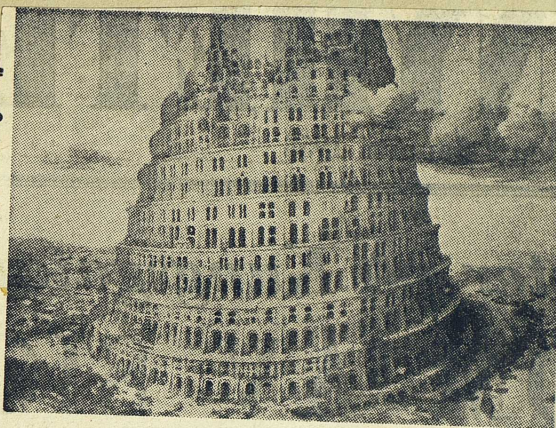
Till kritikerna har hört många av världens främsta politiker och tidningar. Synen bakom kritiken formulerades, om också med överdriven skärpa, av den dåvarande franske konseljpresidenten Guy Mollet, som talade om "den vidunderliga internationella moral i kraft av vilken man är säker på att förlora då man är demokrati och på att vinna då man

är diktatur". I debatten framdrogs också förut välkända angreppspunkter mot FN, och många uttalade att en reform av organisationen var nödvändig om den skulle bli handlingsduglig. Förra belgiske premiär- och utrikesministern Spaak, Atlantpaktens generalsekreterare, skrev att vetorätten borde avskaffas, de rättsbrytande staterna uteslutas ur förbundet och en internationell armé upprättas. Andra förordade att den betydande majoritet i generalförsamlingen som tog avstånd från den kommunistiska politiken skulle ena sig om sanktioner mot dem som systematiskt kränkte förbundets stadgar. Det talades också om nödvändigheten att införa ett slags graderad rösträtt i församlingen, så att staternas inflytande i viss mån skulle avpassas efter folkmängd, militär makt, industriell kapacitet och andra faktorer.

Reformer av denna art är emellertid för närvarande och under överskådlig framtid otänkbara, och det står säkerligen klart även för dem som kräver reformerna. Om Ryssland ginge med på vetorättens avskaffande och upprättandet av en internationell armé, skulle detta innebära en omkastning av hela dess politik, och ingen kan rimligen tro på en sådan förändring; saken har också uttryckts så att om vetorätten kunde avskaffas, funnes inte längre skäl att avskaffa den, ty då skulle den grundläggande enigheten stormakterna emellan redan föreligga. Förslaget att utesluta de förhärjade rättsbrytarna eller ordna sanktioner mot dem betyder i realiteten att motsättningen väst—öst skulle leda till klyvning av FN och att ett nytt FN, ett större Nato, skulle bildas för bekämpande av de kommunistiska regimerna. Planer som dessa är ren illusionism, eftersom ett stort antal stater — bl a praktiskt taget alla afrikanska och asiatiska FN-medlemmar — skulle vägra att ingå i ett på detta sätt utrensat FN, och om de kunde realiseras, betyder det helt enkelt att namnet FN skulle upptagas av en ny allians av samma typ som de många till för svar mot kommuniststaterna redan bildade allianserna. Den i och för sig rationella tanken på en gradering av rösterna i generalförsamlingen är i nuvarande läge en lika verklighetsfrämmande spekulation.

Frågan om värdet av FN i dess nuvarande form kan självfallet inte med någon avsevärd

grad av säkerhet och objektivitet bedömas. Dels är skilda värderingar av FN:s insatser i de särskilda fallen naturliga. Dels, och framför allt, är det inte möjligt att fastställa vilka insatser FN gör och har gjort. De frågor som upptas och avgörs i FN blir inom de flesta stater särskilt framhävda i publiciteten, eftersom man önskar FN framgång och vill visa att det haft framgång. Det flertal stora frågor som efter världskriget handlagts genom förhandlingar av annan art — exempelvis Koreastilletandet, Japanfreden, Indokina, Österrikes utrymning, Saars åter-

Den sista artikeln i serien om FN illustreras här med allegorier över söndring och försoning: Till vänster "Babels torn" (av Brueghel), till höger en detalj ur "Fridens rike" (av E Hicks).

ställande till Tyskland, de stora allianserna — visar att FN blott är en form, och ingalunda den viktigaste, för formandet av internationella beslut. Problemet kärna blir därför, om de frågor som FN behandlat skulle ha förblivit olösta eller lösts på ett annat och sämre sätt utanför FN, om FN genom sin tillvaro förhindrat lösning av frågor genom andra metoder och om själva existensen av FN bidragit att mildra spänningen eller inte. Att här ge något svar är uppenbart omöjligt, även om svar i de vaga frasernas tecken överflödar. Det väsentliga är att understryka att FN, såsom generalsekreterare Hammarskjöld ofta antytt, såsom på lösandet av

konkreta frågor inriktat organ huvudsakligen blivit en form för diplomat, tyst eller hemlig diplomati — med FN-chefen som överförhandlare — vid sidan av andra diplomatiska former.

Särskilt inom demokratierna har FN emellertid även en annan "funktion"; vi menar FN-mytten i motsats till FN-realtiteten. Det talas om FN som om det vore vad man hoppats det skulle bli. FN beskrives som världens enda hopp, som den fasta punkten i en värld av tumult och konflikter. Om denna illusionism blev bestämmande för handlandet, vore den ytterligt farlig; konsekvensen skulle bli avrustning i tro på FN:s förmåga. Mytbild-

ningen tycks dock — i motsats till vad fallet var i fråga om Nationernas förbund — vara av begränsad praktisk betydelse. Den berörda fraseologin används i deklarationer och festtal mera som bevis på god vilja än som uttryck för en uppfattning; staternas försvarsåtgärder hämmas inte av FN-ideologin.

"Om organisationen skall utvecklas till en verklig folkens union, måste förr eller senare dess konstitution ombildas; i stället för ett förbund av stater måste träda en världsfederation." Dessa ord står i en skrift som kort före FN:s bildande utgavs av Utrikespolitiska institutet under medverkan av en rad svenska vetenskaps-

män ("Fred och säkerhet efter andra världskriget"). Det är av vikt att ständigt komma ihåg att FN inte är, inte ens kan betraktas som början till en organisation av detta slag. Det är av samma vikt att hålla fast att en lösning av det mellanfolkliga samlivets problem blott kan vinnas genom en världsfederation. Detta förhållande bör naturligtvis inte hindra att man gör vad som kan göras i nuvarande läge; världsfederationstanken får inte bli ett alibi som leder till överksamhet i väntan på utopins uppnående. Men tanken måste hållas levande som en varning mot illusioner om vad som är och som en maning till arbete för vad som måste komma.

Dagstidningen

mera känd under det gamla — och nu återupptagna — namnet Arbetaren, övergår med nyåret till att utkomma en dag i stället för sex dagar i veckan. Tidningen företräder en syndikalistisk ideologi, som i Sverige aldrig haft större anslutning. Dess huvudtanke, för att citera förre redaktören Albert Jensen, är att staten skall avskaffas till förmån för "producenternas eget övertagande av förvaltningen av produktionsapparaten". Det är en form av utopism som leder till strid mot alla på förmandet av statens verksamhet inriktade åskådningar, men alldeles särskilt mot diktaturens idéer, vare sig av fascistisk eller kommunistisk art. I kampen mot dessa idéer har Dagstidningen aldrig svikit, och denna fasta hållning har varit dess heder. I inrikespolitiken för

den antipolitiska syndikalismen gärna till att allt angripes utan att några alternativ förordas, men också till en modig och öppen kritik av överhet och myndigheter. Även här har Dagstidningen fyllt en uppgift genom sina energiska kampanjer i skilda rättsaffärer; vid flera tillfällen har den gått i spetsen för radikal svensk press. Vi är övertygade om att Dagstidningen i sin nya form skall arbeta på samma linjer och hoppas att den skall bevara slagkraft och inflytande.